

Kaste v Evropi in Romi v humanizmu*

* Besedilo je bilo objavljeno poleti leta 2011 v *Cultures et conflicts*, št. 81/82, str. 139–143.

Naše sociološke kategorije imajo določeno zgodovino. Pogosto so normativne in zaznamujoče. O Romih se ni veliko govorilo vse odtlej, ko so jih več let brutalno preganjali v Italiji, odkar so jih na Slovaškem in v Romuniji zdravili s sumljivimi sredstvi ter od poletja 2010, ko so jih izganjali iz Francije. Omenjeno dogajanje je seveda sprožilo različne proteste in peticije. A vseeno javnost za Rome ne kaže večjega zanimanja, in sicer zaradi istih razlogov, zaradi katerih so obravnavani tako, kot so. Na trenutke se s strani javnosti sicer pojavijo ogorčene reakcije in »alibiji«, a nihče resno ne razmišlja o tem, da bi rešili ta evropski problem obravnavanja Romov, saj je sestavni del naših družb. Romi sami bi se morali mobilizirati, vendar pa živijo razkropljeno, njihova združenja pa so »kulturalizirana«, »pomilovanja vredna« in depolitizirana. Romi segajo daleč onkraj »globokih meja (lignes abyssales)«, kot bi dejal Boaventura de Sousa Santos (2007).

Evropa je ponosna na svoj humanizem, a vanj ni sposobna sprejeti vsega sveta. Kljub načelu univerzalnosti vedno znova odkrije nove izjeme. Sicer pa je ravno to način, kako univerzalizem deluje, saj ima vsaka zahteva po univerzalnosti nujno neki določen, partikularni izvor. Primer teh izjem kažejo tako splošne obravnave migrantov in muslimanov (z nizkotno »univerzalizacijo« tako imenovanih islamistov) kot tudi obravnavanje Romov. Romi, populacija, ki se nahaja tako na robu države kot tudi prava in humanizma, dejansko prebivajo v nekem resnično evropskem limbu. Niso ne znotraj ne zunaj. Njihova posebna obravnava dokazuje vso hinavščino in meje evropskega humanizma. Kajti z Romi v Evropi je prav tako kot s kastami v Indiji, še zlasti s kasto »nedotakljivih« (danes *daliti*). Toda evropski koncept kaste je normativni koncept evropske sociologije, ki je namenjen Indiji. Neposredno ne ustreza ničemur v »indijski« kulturi ali izkušnji. Posledično ga ne smemo nikoli uporabljati za Evropo (ta predpis je strog in samoumeven) in ga uporabljamo le za časovno in prostorsko oddaljene dežele, podobno kot to velja za pojme »etnijski«, »pleme« itn. Je del tistih konceptov, ki jih uporabljamo le za druge. Seveda to ne pomeni, da je Indija egalitarna družba, a to sedaj niti ni naša tema.

¹ Glej različna dela vse od Bougléjevega *Eseja o kastni ureditvi* (1908) do Dumontovega *Homo hierarchicus* (1969). Teoretiki »kast« depolitizirajo ta koncept in družbo, ki ji ga pripisujejo. Max Weber je bil previdnejši in je uporabljal koncept *Stand* (Weber, 2003).

² Bruneteaux P. in U. Zander, *Quel colonialisme dans la France d'outre-mer?*, razpis za prispevke za tematsko številko »Asylon(s)«, dostopno na <http://www.reseau-terra.eu/article1081.html>, 26. maj 2011.

³ Bajura vidi družbo na jugu Jemna kot družbo, v kateri vlada neke vrste »kastnost«, četudi avtor zavrača tako pojem kaste kot razreda. Skupina »Attas« ustreza stereotipom o skupini *kšatriya* v sistemu *varna*, »Basahl« ustreza stereotipom o *brahmanih*, »Masakin« o *vaišya*, »Hirthan« o *baniya*, medtem do »Akhdam« ustrezajo *śūdra*.

Med lokalnimi sistemi izobraževanja in njim ustreznimi družbenimi hierarhijami so se oblikovale instrumentalne, toda realne, se pravi zgodovinsko produktivne stalnice z zgodovinsko kolonialnimi vrednostmi in vednostmi. Te so želele zahodnim znanostim odvzeti vsakršno breme politične odgovornosti tako, da so jim dodelile vlogo zdravilcev predmoderne »neracionalnosti« na samem kraju dogajanja. V sami konstrukciji ideološkega koncepta »kaste« so bile družbene skupine sistematično depolitizirane.¹ Ta koncept nič več ne vsebuje elementov družbenega razreda, političnih in ekonomskih neenakosti – zreduciran je na navade, običaje in etnijo. S tem je bila indijska družba depolitizirana, okupator pa rešen vsakršne odgovornosti. Tako se je ohranjala nacionalna imperialna vladavina, ki se je izrazila v pravnem sistemu kolonialistične nacije, ta pa ji je omogočal, da se je »izgnala« na tuje teritorije, ne da bi pri tem uveljavila podobno pravo v koloniziranih narodih. To pravo temelji na samoumevnem in primarnem privilegiju, ki si ga dodeljujemo, in sicer privilegiju do posesti, ki se ga je kolektivno uporabljalo za kolonije. Kot vse kolonialne države smo tudi mi Indijo kar

najbolj estetizirali, etnicizirali in mitologizirali. Nanjo smo gledali izključno skozi religijsko mrežo, socialno in politično pa smo jo zreducirali na moralno sfero.

Normativnost in nezgodovinskost koncepta, ki je prišel iz zahodne sociologije, sta zagotovo prispevala k njegovi ukoreninjenosti in sta v Indiji imela celo povratne učinke. Izogibali smo se temu, da bi koncept uporabljali za evropske družbene konfiguracije, četudi se nekatere – danes še zlasti ravnanje z Romi – popolnoma skladajo z idejo, ki smo si jo o tem konceptu ustvarili. Kar se tiče Romov, smo v zvezi z denimo fizičnim delom, imaginarno nečistostjo in simbolnim vzpostavili podobne prepreke, kot so bile določene pri »kastah«. Vseeno pa pojma ne smemo uporabljati za Evropo in ga le redko povezujemo s kakšnimi drugimi regijami razen z Indijo. Slednjo včasih le primerjamo z »oddaljenimi« deželami Afrike, francoskih Karibov² ali Japonske (ko bežno namigujemo na položaj avtohtonih populacij ali Korejcev) –, se pravi s tamkajšnjim obravnavanjem avtohtonih ljudstev (Bajura, 1971).³ A to primerjanje nikakor ne odpravlja družbenega, političnega in ekonomskega dejstva o obstoju neizprosne diskriminacije, ki se vrši glede na skupino rojstva in ki jo najdemo v Indiji in tudi v Evropi glede Romov. Tako pri oblikovanju spoznanj o oddaljeni deželi »turističen« pogled dopolnujemo z »odrešilnim«.

Pojem kaste torej redko uporabljamo za druge dežele, čeprav je ideja fizične umazanije in odvrtnosti lastna obema skupinama – tako *dalitom* kot Romom znotraj prevladujočega okolja, kjer živijo. Razlika obstaja le v tem, da so se *daliti* v Indiji uspeli uveljaviti na izjemno živahnem in zastopanem političnem polju (bolj živahnem od naveličane, obupane ali otopele politične sfere v Evropi). *Daliti* so kot skupina (in kot kolektivni subjekt) postali politično vidni in vplivni, četudi so mnogi še pred nekaj desetletji menili, da je to nemogoče, medtem ko tega za Rome, ki so razdrobljeni z mejami in državnimi politikami, dejansko še ne moremo trditi. V stari Jugoslaviji je sicer obstajala neka oblika uradnega predstavnštva, a se je od razpada federacije njihov položaj v teh regijah le slabšal. Tudi z globalnega vidika se njihov položaj v Evropi ni ravno izboljšal. V vojnah v Jugoslaviji v devetdesetih letih 20. stoletja so bili Romi edini narod, ki ni zahteval lastnega teritorija. Kar je zagotovo vplivalo na njihovo nadaljnjo usodo.

Romi prav tako ne ustrezajo preprostemu dvojnemu odklanjanju, ki ga Balibar odkriva v Evropi (Balibar, 2010: 80).⁴ Družbeno zavračanje Romov ne izhaja le iz neodobravanja fizičnega dela nasproti intelektualnemu, ki ga imamo za bolj »šik«, saj takšnega zavračanja niso deležne ženske v Evropi, ki podobno kot njihovi partnerji opravljajo *fizično gospodinjstvo* tudi, ko so intelektualne delavke. Rome se odrija na margino zaradi nekega rasnega predsodka, ki je globoko zasidran in ki ni prav nič nov (ta starodavnost ima pomembno vlogo, ki nosi svojo težo) in se pogosto prenaša z »nezavedno« kulturo in nepremišljenimi družbenimi praksami. A ravno to se dogaja pri obravnavanju *dalitov*. V tem je izključevanje Romov iz javnosti bolj podobno izključevanju žensk kot pa drugim skupinam – nosi visoko simbolno breme. Poleg tega tako kot ženske tudi Romi opravljajo dela, ki jih drugi ne želijo. Oziroma vsekakor so ga opravljali, saj je tradicionalnih poklicev, ki so jih Romi opravljali, čedalje manj, Romi pa se čedalje pogosteje znajdejo v kategoriji »izmečkov«, se pravi tistih, ki jih ne moremo izkoristiti.

Na diskriminacijo, ki se vrši glede na rojstvo, lahko naletimo tudi drugje. Zadostuje, da pomislimo na »modro kri«, na mit, ki je v tem primeru bodisi pozitiven bodisi ga obravnavamo kot neškodljivega. Mit o »modri krvi« predstavlja razlikovanje glede na izvor, ki ga najdemo pri obravnavanju kraljevih oziroma aristokratskih družin in njihovih sanjsko lepih porokah, ki zbujajo želje prebivalcev v Združenem kraljestvu, na Švedskem itn.

Vse to se nam zdi zanimivo iz dveh razlogov: v Evropi imamo mehanizme odpora in kastnega vedenja, a jih tako ne poimenujemo in jih kot take tudi ne prepoznavamo. Iz koncepta kast delamo kaznovalen, diskriminatoren, normativen in rasističen model, s katerim stigmatiziramo Indijo kot »kastno družbo«. Toda tudi drugi koncepti, ki jih uporabljamo, so prav tako normativni, kot denimo koncept političnega. Dejansko »kasto« obravnavamo, kot da izvira iz družbenega in ne iz političnega. Potemtakem smo dvojno opravičeni: če bi v Evropi že morali govoriti o kastah, to le ne bi bilo tako tragično, saj bi te izhajale iz sfere družbenega, ki so jo družbene znanosti z neko ukano ločile od politične sfere.

Seveda obstajajo tudi druge podobe notranjega-zunanjega v tem limbu, *Ne qui ne altrove* [*Niti tu niti tam*, prev. op.]⁵, in položaj Romov je v različnih ozirih podoben položaju sodobnih migrantov ali nekaterih drugih skupin, vključenih na način podrejanja: Evropa bo morala, zato da bi presegla te ločnice, ki se širijo, videti in preseči svoj lasten kastni sistem oziroma svoj *apartheid* (Balibar, 2001); ta se nanaša na vse, katerih položaj je že dolgo časa najslabši, na tiste, ki se jih ne obravnava kot ljudi preprosto zato, ker sploh niso *zaznani*. Seznam teh je dolg in raznolik, a je daleč od tega, da bi se že zaključil. Da bo Evropa svoj kastni sistem lahko prepoznala, bo morala najprej nase prevzeti zgodovinsko dediščino modernosti, zaradi katere je protislovna in notranje razdeljena (Derrida, 1991): zgodovina kolonializma, konec hladne vojne, situacija v Palestini in Izraelu, položaj žensk, Romov itn. Evropa si je priskrbela nezavedni polobli (vzhod, zahod), ki se nista bili sposobni integrirati v konstrukcijo njene družbe (zaradi njune nezavednosti in pomanjkanja medsebojnih vezi), kot tudi neko ločitev od Azije, arabskega sveta in Afrike, s katerimi je na različne načine teritorialno in zgodovinsko povezana.

⁴ Balibar govori o različnih vrstah izključevanja ali neenakosti v Evropi: ena vrsta izhaja iz ločevanja intelektualnega dela od fizičnega, druga je določena s spolom. Balibar omenja tudi vrsto izključevanja v zvezi z migranti, ki so stalno podvrženi rasistični obravnavi. Več o Romih glej tudi v Balibar E., *Foreword to Romani Politics*; dostopno prek <http://www.reseau-terra.eu/article1048.html>, 26. maj 2011.

⁵ Mezzadra S. in Brett Neilson B., »Ne qui ne altrove – Migration, Detention, Desertion: A Dialogue«, *Borderlands*, internetni časopis, letn. 2, št. 1: www.borderlandsejournal.adelaide.edu.au/issues/vol2no1.html, 26. maj 2011. Za italijanski prevod glej ponovno izdajo *Diritto di fuga. Migrazioni, cittadinanza, globalizzazione*, Vérone, Ombre corte 2001, dopolnjeno z intervjuji iz Buenos Airesa (2006, isti urednik) z Brettom Neilsonom, Etienneom Balibarjem in *Colectivo Situaciones*.

V Indiji ni ne več ne manj kast kot v Evropi. Obstajajo družbe, ki so neegalitarne na različne načine in ki druga drugi ravno ne morejo dajati lekcij. Indijska družba je vsekakor izjemno, tragično in tudi zgodovinsko neenaka. A tu nismo razpravljali o njej.

Stockholm, 21. januar 2011

Prevedla Ana Podvršič

Literatura

- BALIBAR, É. (2001): *Nous citoyens d'Europe? Les frontières, l'Etat, le peuple*. Pariz: La découverte. Slov. prev. *Mi, državljani Evrope? : meje, država, ljudstvo*, prev. Katarina Rotar. Ljubljana: Sophia, 2007.
- BALIBAR, É. (2010): *La proposition de l'égaliberté. Essais politiques 1989–2009*. Pariz: PUF.
- BOUGLÉ, C. (1908): *Essai sur le régime des castes*. Pariz: PUF; dostopno na http://classiques.uqac.ca/classiques/bougle_celestin/essai_regime_des_castes/essai_regime_castes.html, 21. januar 2011.
- BRUNETEAUX, P. IN ZANDER, U.: *Quel colonialisme dans la France d'outre-mer?*, razpis za prispevke za tematsko številko časopisa *Asylon(s)*; dostopno na <http://www.reseau-terra.eu/article1081.html>, 26. maj 2011.
- BUJRA, A. (1971): *The Politics of Stratification*. Oxford: Oxford University Press.
- DE SOUSA SANTOS, B. (2007): »Beyond Abyssal Thinking: From Global Lines to Ecologies of Knowledge«, *Review*, letn. 30, št. 1; dostopno na <http://www.ces.uc.pt/bss/documentos/AbyssalThinking.pdf>, 26. maj 2011, in <http://www.eurozine.com/pdf/2007-06-29-santos-en.pdf>, 26. maj 2011.
- DERRIDA, J. (1991): *L'autre cap*. Pariz: Minuit.
- DUMONT, L. (1969): *Homo hierarchicus. Essai sur le système des castes*. Pariz: Gallimard.
- MEZZADRA, S. IN B. BRETT NEILSON: »Ne qui ne altrove – Migration, Detention, Desertion: A Dialogue«, *Borderlands* internetni časopis, letn. 2, št. 1, dostopno na www.borderlandsejournal.adelaide.edu.au/issues/vol2no1.html, 26. maj 2011.
- WEBER, M. (2003): *Hindouisme et bouddhisme*. Pariz: Flammarion.

te raziskave preučujejo. Pa vendar že zbrani podatki raziskav vzbudijo dvome o podobi homogene in globalno marginalizirane »skupnosti«. Tako na eni strani etnizacija revščine omogoči pozabo cene, ki jo vsi ljudski sloji starih komunističnih držav plačujejo med to neskončno »ekonomsko tranzicijo«, na drugi pa redukcionistična obravnava Romov kot imigrantov v zahodne države prikriva strukturne težave, s katerimi se Romi, kot vsi, ki živijo v prekanah razmerah, soočajo na brutalen način.

Ključne besede: Romi, marginalizacija, mednarodne institucije, etnizacija.

Martin Olivera je socialni antropolog, ki se ukvarja z družbenimi in kulturnimi procesi romskih skupin v Romuniji in v Franciji, kot tudi z javnimi politikami, ki so namenjene romskim skupinam. Trenutno dela kot koordinator projekta Action tzigane pod okriljem organizacije Rues et cités v Parizu.

49–52 Rada Iveković

Kaste v Evropi in Romi v humanizmu

Sociološke kategorije, ki jih uporabljamo, imajo določeno zgodovino in so pogosto normativne ter zaznamujoče. Četudi naj pojem kaste ne bi uporabljali za Evropo, lahko Rome dejansko primerjamo z indijsko kasto »nedotakljivih«. Kot *dalite* se tudi Rome odriwa na družbeno obrobje zaradi nekega starega in globoko zasidranega rasnega predsodka, ki se pogosto prenaša z »nezavedno« kulturo in nepremišljenimi družbenimi praksami. Neizprosna diskriminacija glede na rojstvo je družbena, politična in ekonomska realnost tako v Indiji kot Evropi, a vseeno se je *dalitom* v Indiji uspelo uveljaviti na političnem polju. V Evropi imamo mehanizme odpora in kastnega vedenja, a jih tako ne poimenujemo in jih tudi ne prepoznamo, iz koncepta kaste pa delamo kaznovalen, diskriminatoren, normativen in rasističen model, s katerim stigmatiziramo Indijo kot »kastno družbo«.

Ključne besede: sociološke kategorije, Romi, kaste, Indija, diskriminacija.

Rada Iveković je filozofinja, ki živi in dela v Parizu. Bila je programski vodja pariškega Collège international de philosophe (2004–2010) in je poučevala na različnih univerzah v Jugoslaviji, ZDA, Franciji in drugje. Sodeluje z indijskimi in drugimi raziskovalci. Med drugim se ukvarja s politično filozofijo in feministično teorijo.

54–66 Tjaša Pureber

Segregacija danes: refleksija systemskega nasilja nad Romi na Dolenjskem

Razčlovečenje, izkoriščanje in odtujenost, ki so inherentni del kapitalističnega načina produkcije, so danes pogosto skriti za etničnimi alibiji. Liberalna država marginalizacijo romske skupnosti v Sloveniji blaži s politiko priznanja. Posledično korekcijska politika države deluje na enakih izključevalnih principih, ki v prvi vrsti povzročajo to, sicer pretežno ekonomsko determinirano marginalizacijo. Zaradi multikulture obravnave s strani številnih nevladnih organizacij so Romi še dodatno potisnjeni v pozicijo objekta različnih humanitarizmov, ki jim sistematično onemogočajo, da bi postali subjekti svojih življenj. V prispevku smo razgrnili različne nivoje tovrstnega systemskega nasilja nad romsko skupnostjo. Pripravili smo popis infrastrukturnih bivanjskih razmer v novomeških romskih naseljih in nekaj najbolj očitnih primerov uporabe prekomerne fizične sile s strani policije ter razkrili njihove strategije ravnanja z romsko skupnostjo, ki temeljijo na totalnem nadzoru prebivalstva. Nadaljujemo z analizo diskriminatornih ravnanj znotraj zdravstvenega sistema, raziskali pa smo tudi izključevalne mehanizme delovanja znotraj šolstva, politike zaposlovanja in uradništva. Na koncu bomo poskušali predstaviti še nekaj primerov dobrih praks, kjer se gradijo prvi poskusi preseganja tovrstne segregacijske politike.

Ključne besede: Romi, Novo mesto, izključevanje, segregacija, primer dobrih praks.

Tjaša Pureber je politologinja in doktorska študentka sociologije kulture na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Ukvarja se predvsem z uprašanjem revolucije in preučuje nova družbena gibanja.

contact with the Roma world within the framework of Anglo-Saxon minority law and the policy of multiculturalism. Their goal is a unified Roma political community with its own competent representatives. However, the activities of minority law adepts and Roma leaders, forced to simultaneously enforce the principle of transnational recognition and the demand for local representation, are based on cultural essentialism, defined in the academic field of *Gipsy Studies*. At the same time, such an approach directly contrasts historical empiricism and works against anyone unwilling to take such a view. Cultural premises are further propagated through numerous research centres, relying on the financial aid from European institutions and NGOs, as well as through programmes aimed at helping and developing Roma communities. These can then justify the presence of self-proclaimed experts on the Roma people in decision-making bodies. It is thus apparent that there is a connection between the instrumentalisation of the idea of citizenship and the marginalisation of the historic approach to researching the Roma people.

Keywords: Roma, minority law, cultural studies, policy of multiculturalism.

Henriette Asséo is a historian and a professor at School for Advanced Studies in the Social Sciences in Paris. She is interested in the history of the Roma in Europe, migrations in European space and the construction of nations.

40–48 Martin Olivera

The Expert Fabrication of the »Roma Question« – Multiculturalism and Neoliberalism Interwoven

The rhetoric rejecting and marginalising the Roma community, appearing in the early 90's, supposedly explains the community's difficult position. However, the current »Roma question« is *de facto* directly related to the »gipsy problem« which sprang up in Western Europe at the turn of the previous century. The article studies the inception of the »Roma question« over the last twenty years and looks especially

at the role of scientists and international organisations using statistical reports to foster the image of a widely marginalised population, all the while hiding behind the supposed fight against discrimination and exclusion. On the other hand, the Roma/gipsy category is never questioned nor is the process of identifying the groups involved in the research. However, the collected research data alone raise doubts concerning the image of a homogenous and globally marginalised »community«. On the one side, the *ethnisation* of poverty enables people to forget the price being paid by all the strata of society in former communist countries during the endless »economic transition«; on the other, the reductionist viewpoint of the Roma as mere immigrants into Western countries serves to cover up structural problems that brutally affect the Roma and everyone living in precarious conditions.

Keywords: Roma, marginalisation, international institutions, ethnicisation.

Martin Olivera is anthropologist researching especially the social and cultural processes in the Roma groups in Romania and France as well as public policy concerning the Roma. He is working as a project coordinator of »Action tsigane« within the association »Rues et cités« in Paris.

49–52 Rada Iveković

Castes in Europe, the Roma in Humanity

Sociological categories that we use have a certain history, they are normative and they stigmatize. Although we should not apply the concept of caste for Europe, we can actually compare the Roma with the Indian caste »untouchables«. *Dalits* as well as the Roma are pushed into the margins of society because of an old and deep-seated racial prejudice that is often transmitted through the »unconscious« culture and inconsiderate social practices. Relentless discrimination based on birth is thus social, political and economic reality in India as well in Europe. But the *Dalits* in India have managed to make themselves valued on the political field. In Europe we have the mechanisms of revolt and caste behavior, but they are

neither defined nor recognized as such. Nevertheless we construct from the concept of caste a punitive, discriminatory, racist and normative model by which we stigmatize India as «a caste society.»

Keywords : sociological categories, Roma, caste, India, discrimination.

Rada Iveković is philosopher and she lives and works in Paris. She was Programme Director at the Collège international de philosophie, Paris (2004-2010) and taught at different universities in Yugoslavia, the USA, France and elsewhere. She collaborates with Indian and other researchers. She is interested among other in political philosophy and in feminist theory.

54–66 Tjaša Pureber

Segregation today: Reflection upon the Systemic Violence over Roma Communities in Dolenjska

Dehumanization, exploitation and alienation, which are inherent to the capitalist mode of production, are today often hidden behind the ethnical alibi. The Liberal state is trying to soothe the marginalization of Roma communities in Slovenia through the politics of recognition. Correction politics of the state are consequently operating on the very same exclusive principles that are creating this otherwise more or less economically determined marginalization in the first place. Due to the multicultural approach of nongovernmental organizations, Roma communities are pushed even further into the position of being objectified by different humanitarianisms that are systematically preventing them from becoming the subjects of their own lives. In our contribution, we have tried to illuminate different levels of such systematic violence over Roma communities. For that purpose, we have prepared a list of infrastructure in Roma communities in the town of Novo Mesto and some more obvious examples, where police were using excessive force. We also uncover their strategies of dealing with the Roma community, which are based on the total control of a population. We continue with the analysis of the discriminatory leveling within health system. We furthermore explore the excluding mechanisms within

the school system, and politics of employment and bureaucracy. In the end, we will try to present some good examples of how to overcome such segregation politics.

Keywords: Roma, Novo Mesto, exclusion, segregation, good practice examples.

Tjaša Pureber graduated from political science and is studying sociology of culture on Faculty of Arts in Ljubljana. She is researching the concept of the revolution and new social movements.

67–82 Mira Muršič

Maribor Roma – from Immigration to Modern Practices

In Maribor the first Roma immigrants settled in 1961. They mostly came from Kosovo and other Balkan countries and were able to provide better social status for their families in that time due to economic need for workers in the region, less red tape proceedings and more tolerant environment. After the independence of the Republic of Slovenia, a considerable number of Roma were erased from the register of permanent residents, while many also lost their jobs due to the collapse of the industry. The Roma community nowadays formally operates through two unconnected Roma associations. Both groups, Romano Pralipe and Romano Anglunipe, in different ways preserve Roma cultural identity and traditional patterns related to religious identification, preservation of Roma cultural identities and the way they dress, even though both groups are partially sustaining pre-arranged marriages. Association of creative people in culture (ZULK) has identified some key constraints for successful cooperation between the two societies. The Research group for Roma and Ethnic Issues working under *Urban furrows* as part of the *Maribor 2012 - European Capital of Culture*, is identifying problems of the Maribor Roma community, exploring the possibilities of emancipatory practices and project implementation to develop autonomous and sovereign representation of individual interests. This will ensure that all previous activities related to Roma in Maribor will be developed within the local community and beyond.